

BOSHLANG'ICH SINFLARDA OT O'QITISH METODIKASI**Rashidova Zarina****Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetining 2-bosqish talabasi**
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14921271>**ANNOTATSIYA (O'zbek)**

Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda ot tushunchasini o'qitish metodikasi keng tahlil qilinadi. Tilshunoslik va pedagogik yondashuvlar asosida bolalar tomonidan ot tushunchasining o'zlashtirilish jarayoni, samarali o'qitish usullari hamda amaliy tajribalar o'rganiladi. Shuningdek, maktab dasturlarida otni o'qitishning dolzarb masalalari va innovatsion yondashuvlarga alohida e'tibor qaratiladi.

KALIT SO'ZLAR: boshlang'ich ta'lim, ona tili, ot tushunchasi, til o'qitish metodikasi, tilshunoslik, pedagogika, innovatsion yondashuvlar.

АННОТАЦИЯ (Русский)

В данной статье подробно рассматриваются методики обучения существительным в начальных классах. Анализируется процесс усвоения понятия существительного детьми на основе лингвистических и педагогических подходов, а также эффективные методы преподавания и практический опыт. Особое внимание уделяется актуальным вопросам преподавания существительных в школьных программах и инновационным подходам.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: начальное образование, родной язык, понятие существительного, методика преподавания языка, лингвистика, педагогика, инновационные подходы.

ANNOTATION (English)

This article provides an in-depth analysis of teaching methods for nouns in primary school classes. It explores how children acquire the concept of nouns through linguistic and pedagogical approaches, examines effective teaching methods, and discusses practical experiences. Special attention is given to current issues in noun instruction within school curricula and innovative teaching approaches.

KEYWORDS: primary education, mother tongue, noun concept, language teaching methodology, linguistics, pedagogy, innovative approaches.

KIRISH

Ona tili ta'limi boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning lingvistik va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Tilning asosiy tarkibiy qismlaridan biri bo'lgan ot tushunchasi bolalar uchun yangi so'z boyligini egallash va fikrlarini to'g'ri ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Tilshunoslik nazariyalariga ko'ra, otlar nutqning eng asosiy unsurlaridan biri bo'lib, mantiqiy tushunchalar yaratishda va muloqot jarayonida asosiy rol o'ynaydi. Ularning morfologik va semantik xususiyatlarini tushunish bolalarga tilni chuqurroq o'rganish imkoniyatini yaratadi.

ASOSIY QISM**1. Boshlang'ich sinflarda ot so'z turkumi haqida tushuncha**

Boshlang'ich sinflarda ot so'z turkumi haqida tushuncha

Boshlang'ich sinflarda ona tili fanini o'qitishda ot so'z turkumi muhim mavzulardan biri hisoblanadi. Chunki ot atrofimizdagi narsalarni, mavjudotlarni, joylarni va tushunchalarni ifodalovchi asosiy so'z turkumlaridan biri bo'lib, bolalarning lug'at boyligini oshirish va nutqini shakllantirishda katta ahamiyatga ega.

1. Otning ta'rifi va mohiyati

Ot – kim? yoki nima? savollariga javob beradigan so'z bo'lib, odam, hayvon, buyum, hodisa va tushunchalarning nomini bildiradi. Masalan: o'qituvchi, it, stol, yomg'ir, do'stlik va boshqalar.

2. Otlarga xos xususiyatlar

Kim? va nima? savollariga javob beradi.

Yakka va ko'plik shakliga ega bo'ladi (kitob – kitoblar, bola – bolalar).

Aniq va mavhum otlar mavjud (do'stlik, baxt – mavhum; o'qituvchi, daraxt – aniq).

Jonsiz va jonli otlar farqlanadi (it, qush – jonli; daftar, uy – jonsiz).

2.Boshlang'ich sinflarda ot so'z turkumining yasalishi

Boshlang'ich sinflarda otlarning yaslashini o'rgatish o'quvchilarning lug'at boyligini oshirish, so'zlarning qanday hosil bo'lishini tushuntirish va ularning nutqiy malakalarini rivojlantirish uchun muhim hisoblanadi. Otlar turli usullar bilan yasaladi, bu jarayonni bolalarga oddiy va tushunarli qilib tushuntirish zarur.

Otlarning yasash usullari

Qo'shimchalar yordamida ot yasash

Otlar ko'pincha so'z yasovchi qo'shimchalar yordamida hosil qilinadi. Bunda turli qo'shimchalar qo'shib, yangi ma'no kasb etgan otlar paydo bo'ladi.

Misollar:

-chi qo'shimchasi: o'qituvchi → o'qituvchichi

-lik qo'shimchasi: do'st → do'stlik

-dor qo'shimchasi: shirin → shirindor

. So'zlarni qo'shish orqali ot yasash

Ba'zan ikki yoki undan ortiq so'z birikib, yangi ma'noli ot hosil qiladi.

Misollar:

Ona + til → Ona tili

Yer + shar → Yer shar

Quyosh + nuri → Quyosh nuri

3.Boshlang'ich sinflarda ot o'qitish metodikasi

****Boshlang'ich sinflarda ot tushunchasining o'rni va ahamiyati****
O'quvchilar til o'rganishda asosiy birlik sifatida otlar bilan tanishadilar. Dastlabki bosqichlarda ular atrof-muhitdagi narsalarni ifodalash uchun otlardan foydalanadilar. Shu sababli, boshlang'ich ta'limda otlarni o'qitish ona tilini o'zlashtirishning ajralmas qismi hisoblanadi.

. ****Otni o'qitishda zamonaviy yondashuvlar****

Bugungi kunda otni o'qitishda interfaol usullar qo'llanilmoqda. Masalan, vizual materiallardan foydalanish, audio va video darsliklar orqali tushuntirish hamda didaktik o'yinlar orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirish samarali hisoblanadi.

****O'quvchilar bilan ishlashda samarali metodlar****

- ****Ko'rgazmali metod:**** Rasmlar va predmetlar yordamida o'quvchilarga otlarni tushuntirish.

- ****O'yinga asoslangan metod:**** O'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydigan interfaol o'yinlardan foydalanish.

- ****Tajriba metodlari:**** O'quvchilarning kundalik hayotida uchraydigan narsalar bilan bog'liq misollar orqali otlarni o'rgatish.

****O'qitish jarayonida uchraydigan muammolar va ularning yechimlari****
Ba'zan o'quvchilar yangi so'zlarni eslab qolishda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Buning oldini olish uchun, mavzularni takrorlash va mustahkamlashga ko'proq vaqt ajratish muhimdir.

****Eksperimental tadqiqot va natijalar****

So'nggi yillarda o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, vizual va eshitish orqali o'qitilgan otlar o'quvchilar tomonidan tezroq o'zlashtiriladi. Masalan, 100 nafar o'quvchi ishtirokida o'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, vizual metodlardan foydalangan guruhda so'z boyligi 30% ga ko'proq rivojlangan.

****O'qitishning innovatsion usullari****

Bugungi kunda AI texnologiyalari yordamida interfaol darsliklar yaratish va o'quvchilarning so'z boyligini oshirishga qaratilgan ilovalar ishlab chiqilmoqda. Shuningdek, gamifikatsiya usuli o'quvchilarning qiziqishini oshirishda katta ahamiyatga ega.

XULOSA

Boshlang'ich sinflarda otni o'qitish metodikasi o'quvchilarning so'z boyligini oshirish, lingvistik kompetensiyasini shakllantirish va ona tiliga bo'lgan qiziqishini kuchaytirishda muhim ahamiyatga ega. To'g'ri tanlangan metodlar nafaqat ot tushunchasini o'zlashtirishni osonlashtiradi, balki bolalarning mantiqiy va ijodiy tafakkurini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Innovatsion texnologiyalar, vizual materiallar, o'yin asosidagi mashg'ulotlar va interfaol yondashuvlardan foydalanish o'quvchilarning dars jarayoniga faol jalb etilishiga yordam beradi. Shuningdek, real hayot bilan bog'liq misollar va amaliy mashqlar orqali o'quvchilar otlarning ma'nosini chuqurroq anglashlari va nutqiy malakalarini rivojlantirishlari mumkin. Shu sababli, boshlang'ich sinflarda otni o'qitish faqatgina grammatik bilim berish bilan cheklanib qolmay, balki o'quvchilarning umuman til o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish va ularning kommunikativ qobiliyatlarini shakllantirishga ham xizmat qilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar/Используемая литература/References:

1. G'ulomov, S. (2020). Ona tili o'qitish metodikasi. Toshkent: O'zbekiston Milliy Nashriyoti.
2. Rasulova, N. (2019). Boshlang'ich ta'limda lingvistik kompetensiya rivojlantirish.
3. Karimova, D. (2021). Tilshunoslik asoslari va o'qitish usullari. Toshkent: Fan va Texnologiya.
4. Saidov, H. (2018). Innovatsion pedagogik texnologiyalar. Toshkent: O'zbekiston Pedagogika Nashriyoti.
5. Ahmedov, M. (2017). Boshlang'ich sinflar uchun metodik qo'llanma. Toshkent: Ta'lim.